

KULTŪROS PAVELDO
DEPARTAMENTAS

PLUNGĖS TURIZMO
INFORMACIJOS CENTRAS

PLUNGĖS TURIZMO INFORMACIJOS CENTRAS

Dariaus ir Girėno g. 27, Plungė
Tel. +370 640 53 644 | El. p. turizmas@plunge.lt
www.visitplunge.lt

Nuotraukos: iš Plungės TIC archyvo, iš Žemaičių dailės muziejaus archyvo, iš Žemaičių muziejaus „Alka“ archyvo, iš Vytauto Didžiojo universiteto archyvo, iš V. Būdos archyvo, iš A. Miliausko asm. archyvo bei Facebook puslapio „Dvarai: tradicijos, asmenybės, palikimas“

PLATELIŲ DVARO SODYBA

🏠 Didžioji g., Plateliai, Plungės r. 📍 56.039024, 21.815704

XVIII a. pabaigoje Rusijos imperatorius Pavelas I Platelių miestelį ir dvarą padovanojo grafui Augustui de Šuazel-Gufjė (de Choiseul-Gouffier) ir kelios šios garsios prancūzų giminės kartos valdė Platelius iki pat 1940-ųjų. Grafams pradėjus dažniau reziduoti Plateliuose, dvaras pradėjo klestėti: perstatyti ūkiniai pastatai, renovuotas dvaro pastatas, pradėtos kaupti meninės vertybės, biblioteka.

Paskutiniai Platelių šeimininkai buvo – Liudvikas ir Marija Šuazeliai-Gufjė – brolis ir sesuo, kurie tuo laiku Lietuvoje buvo bene patys turtingiausi, nes valdė beveik 4 000 hektarų žemės. Liudvikas 1940 m. išvyko gyventi į Prancūziją, o Platelių dvaras su visu turtu buvo nacionalizuotas. Mediniai dvaro rūmai sudegė 1943 m., o ūkinės paskirties pastatus perėmė Platelių tarybinis ūkis.

Iki šių dienų išliko parkas, keletas dvaro ūkinių pastatų: arklidė (veikia Užgavėnių ekspozicija), svirnas (veikia Žemaitijos nacionalinio parko ekspozicija), jauja (veikia Platelių kultūros centras), šakniavaisių rūsys (veikia Tradicinių amatų centras), tarnų namas-oficina (privatus objektas).

Įdomu, kad...

Augusto sūnaus Oktavijaus žmona buvo Sofija Tyzenhauzaitė de Šuazel-Gufjė – pirmoji moteris rašytoja, istorinėje Lietuvoje rašiusi prancūzų kalba. Įdomaus likimo moteris, buvusi pažįstama su Rusijos caru Aleksandru I, o po susitikimo Napoleonas Bonapartas taip apie ją sakė: „Ką aš pajutau malonaus tame žygyje į Rusiją – tai pažintis su Sofija“.

Platelių bažnyčios šventoriuje palaidoti Gabriėlius ir Marija Šuazeliai. Jų kapams sutvarkyti buvo skirta 5 tūkst. litų, tačiau iki 1940 m. nebuvo spėta nieko padaryti.

Dvaro oranžerijoje buvo auginamos ypatingai kvapnios rožės: šias, įvynioję į samaną, gabenavo į Prancūziją kvepalams gaminti.

6,2 ha Platelių dvaro parke auga stambiausias Lietuvoje uosis, vadinamas Raganos uosiu.

Kairėje matyti išlikę akmeniniai, ūkinės paskirties Platelių dvaro sodybos pastatai.

Platelių dvaro svirnas 1870–1880 m.

Platelių dvaro rūmai apie 1919 m.

BUKANTĖS DVARO SODYBOS FRAGMENTAI

🏠 Žemaitės g. 24, Godelių k., Plungės r. 📍 55.986812, 21.754126

XVI a. vid. dokumentuose minimas bajorų Bukončių valdų ribos ir vietovardis Bukantiškės. XVII a. Bukantė skilo į dvi dalis, kurių vieną sudarė Didžioji Bukantė, kitą – Mažoji. Bukantės dvaro sodyba aprašoma kaip Mažoji Bukantė – palivarkas (dvarelis) XVIII a. pab. priklausė Šateikių dvarui. Iki šių dienų Godelių kaime esančio tipiškos medinės architektūros Bukantės dvarelio išlikę tik fragmentai. Dvarvietėje tebestovi liaudiško stiliaus ponų namas – statytas XIX a. I p., restauruotas 1960–1963 m. bei 2012 m. Ūkiniai dvarelio pastatai neišliko, tvartas ir svirnas atstatyti 2012 m. Čia pastebimi išlikusių želdinių, sodo bei kelių tinklo fragmentai.

Šiandien Bukantės dvarelį garsina 1845 m. čia gimusi Lietuvių literatūros klasikė Žemaitė bei 1965 m. jos garbei ponų name įkurtas Žemaitės memorialinis muziejus. Grafų Pliaterių valdymo metu, Žemaitės tėvai Beniuševičiai, bežemiai bajorai, tarnavo Pliateriams bei buvo šio dvarelio prižiūrėtojai: tėvas – urėdu, mama – gospadine. Čia jie pragyveno 20 metų, čia gimė ir Julija Beniuševičiūtė (1845–1921).

Rašytojas A. Sprindis yra apibūdinęs, kaip Bukantė atrodė Žemaitės vaikystės metais. „Ant kalnelio pakaušio ilgas medinis namas, paradine puse atgręžtas į pietvakarius. Baltos langinės, erdvi veranda. Anoj pusėje namo visas gyvenimas: ilgi tvartai, daržinė, gyvulių aptvarai, tvoros žiogrinės iš karčių, bandotakio vartai. Čia pat, šiauriau, ant aukštų pamatų svirnas. Sienojai glėbininkai, viduj ant vieno išpjautas skaičius 1798. Didelis sodas ir aplinkui prūdas, kurio vanduo dundino prie Blendžiaivos girnas“. Kaip rašė minėtas A. Sprindis, „Bukantė – maža atskira sala, didelių magnato grafo Pranciškaus Plioterio valdų nuoplaša“.

Rašytojos Žemaitės tėvams išsikėlus iš Bukantės dvarelio, jo savininkas Pliateris sodybą nuomojo kitiems. Ilgą laiką sodyba ėjo iš vienų rankų į kitas, kol galiausiai pateko į Magdalenos Aglinskienės rankas, kuri Bukantę valdė sovietmečiu.

Įdomu, kad...

Ponų namas unikalus savo išlikusiu kaminu. Toks kaminas XIX a. Žemaitijoje statytose trobose buvo atskira patalpa, dar kitaip virene vadinama. Čia būdavo ir duonkepė krosnis, ir mėsos rūkykla.

Dabar čia įkurtame muziejuje galima pamatyti to laikmečio interjerą, baldus. Eksponuojami Žemaitės tėvams priklausiusi komoda, medinė rūbų kabykla bei rašomasis stalas.

Bukantės dvaro sodyba šiandien.

Bukantės dvaro sodybos apylinkių vaizdas 1946 m.

Ponų namas 1981 m.

PLUNGĖS DVARO SODYBA

🏠 Parko g. 3A, Plungė 📍 55.918222, 21.844495

Nors Plungės dvaro valdytojai nuo XVI amžiaus nuolat keitėsi, ši valda iki XX amžiaus pradžios išliko svarbia aristokratų, dvasininkų, talentingų kultūros ir meno žmonių rezidencija. Plungė su visomis valdomis 1806 metais buvo parduota grafiui Platonui Zubovui, o 1873 m. iš Zubovų dvarą nusipirko kunigaikštis Mykolas Oginskis.

Bendradarbiaujant su vokiečių kilmės architektu Karlu Lorenzu, Plungėje buvo pastatytas puošnus rūmų ansamblis, kuris organiškai įsikomponavo į seną natūralaus miško vietoje suformuotą, dviem tvenkinių grandinėmis pajvairintą, mišraus stiliaus parką. Architektūriniu ansamblio akcentu tapo italų neorenesansinio stiliaus rūmai su dviem oficinomis ir vokiečių neogotikos stiliaus žirgynu, kurie išlikę iki šių dienų. Šiandien čia galima pamatyti ne tik minėtus pastatus, bet ir išlikusią laikrodinę-oranžeriją, fazanų augintojo, advokato namus, skalbyklos namelį bei sargo namą su vartais.

Be gausių ūkio, technikos naujovių diegimo, negėstančią šlovę šio dvaro šeimininkams pelnė jų švietėjiška, mecenatinė veikla: prieglauda našlaičiams vaikams, lietuviškų knygų leidybos bei pirmojo lietuviško spektaklio finansavimas, slapta lietuviškų mokyklų daraktorių mokykla, ir, žinoma, – muzikos ir orkestro mokykla.

Įdomu, kad...

Kunigaikštis Mykolas Oginskis, tęsdamas muzikines Oginskių giminės tradicijas, Plungėje buvo įsteigęs dvaro orkestro mokyklą, kurioje mokėsi dailininkas ir kompozitorius M. K. Čiurlionis.

2023-ieji buvo paskelbti Žirgo metais siekiant paminėti 100 metų sukaktį, kai Plungės dvaro sodyboje buvo įsteigtas Valstybinis Žemaičių veislės arklių žirgynas.

Plungės dvaro sodyba užima 58,3 ha parko ploto, o jame augantis Perkūno ąžuolas – vienas seniausių ir didžiausių ąžuolų Lietuvoje, kurio amžius siekia pagonybės laikus.

Laikrodinė-oranžerija yra pats seniausias išlikęs dvaro statinys ir seniausias mūrinis pastatas Plungėje: mūro pamatų akmenyje yra išlikusi data – 1846 m. Ši pilaitė yra miniatiūrinė Palazzo Vecchio rūmų, esančių Florencijoje, kopija. Oginskių valdymo laikais oranžerijoje buvo auginami egzotiniai augalai: palmės, vynuogės, ananasai. Lauke prie oranžerijos buvo daržas, kur augo gėlės, vaiskrūmiai, daržovės, braškės. Čia išaugintos uogos buvo gabenamos ir į M. Oginskienės išlaikomą vaikų prieglaudą.

Žemės ūkio mokyklos mokiniai atlieka praktiką prie laikrodinės-oranžerijos 1928 m.

Iki šių dienų neišlikusi vaikų prieglauda ir malūno užtvanka 1907 m.

Plungės dvaro tarnai parke 1907 m.

ŠATEIKIŲ DVARO SODYBA

🏠 Parko g., Šateikiai, Plungės r. 📍 55.999092, 21.678532

Ilgą laiką Šateikių dvaras, įkurtas Blendžiaivos upelio pakrantėje, ėjo iš rankų į rankas, kol 1664 m. bajoras J. Šverinas užstatė Šateikius grafiui Vilhelmui Broel-Pliateriui. Matyt, Šverinai nesugebėjo grąžinti skolų, nes 1723 m. Šateikiai galutinai perėjo į Pliaterių rankas ir valdė dvarą iki Antrojo pasaulinio karo.

Istoriniai šaltiniai nurodo, kad grafai Šateikių dvare nuolat negyveno – atvykdavo tik vasaroti. Dvaro parko centre stovėjo gana kuklūs, liaudiškos architektūros, vieno aukšto, mediniai rūmai, statyti 1770 m. Valdant grafams, rūmuose buvo paveikslų galerija, salė, kurioje vykdavo koncertai. Čia dažnai svečiudavosi Rietavo ir Plungės kunigaikščiai Oginskiai, jų rūmų orkestrai. Rūmuose buvo saugoma labai vertinga biblioteka.

Spėjama, kad nedidelis (5 ha ploto) peizažinis Šateikių dvaro parkas įkurtas apie 1875 m. Manoma, kad jį užveisęs dvaro ūkio tvarkytojas Grosas. Iš visų pusių parką supo skaldyto akmens mūro tvora su stiklo šukėmis viršuje tam, kad baudžiauninkų vaikai nesumanytų laiptoti per tvorą. Į vakarus nuo rūmų – apskrita erdvė su parteriu, gausiai dekoruota gėlynais, karpomais krūmais, aikštelėse puikavosi trys skulptūros. Į parką galėjai patekti pro tris įvažiavimus, o paradinis buvo apsodintas kaštonais, prasidėjo prie bažnyčios.

1973–1976 m. dvaro rūmai buvo restauruoti ir pritaikyti vaikų darželiui, o po 1990 m. dauguma dvaro pastatų buvo išdalinti buvusio ūkio darbuotojams, o rūmai atiteko klebonijai.

Šiandien Šateikių dvaro sodyba, turinti architektūrinę, istorinę, urbanistinę, kraštovaizdinę vertę yra valstybės saugomas kultūros paveldo kompleksas. Sodybos kompleksui priklauso parkas, ponų namas, svirnas, ledainės liekanos, oranžerija-sodininko namelis, namas, kluonas, tvoros fragmentai, arklidė, alaus darykla, vandens malūnas.

Įdomu, kad...

Pagal retų medžių skaičių Šateikių dvaras yra buvęs ir iš dalies tebėra vienas iš turtingiausių parkų Lietuvoje. Čia tebeauga didžiulis europinis kukmedis, kuris yra seniausias Lietuvoje išlikęs šios rūšies egzempliorius.

Visoje Žemaitijoje Šateikių dvaras garsėjo ir gaminamu miežiniu alumi. Alaus darykla dvare veikė iki 1931 m. ir alumi aprūpindavo Klaipėdą, Kretingą bei kitus miestus.

Dabartinė bažnyčia statyta 1875 m. pagal architekto Tomo Tišeckio projektą. Jos fundatorius – Pranciškus Broel-Pliateris. Bažnyčios bokšte kabo žalvarinis varpas, lietas 1777 m.; jis – valstybinės reikšmės paminklas.

Manoma, kad nuo dvaro rūmų iki bažnyčios buvo išmūrytas tunelis, kuriuo grafai, esant blogesniam orui, eidavo į bažnyčią.

Šateikių bažnyčios šventoriuje yra jos fundatorių, grafų Pliaterių kelių šeimos narių kapai ir antkapiniai paminklai.

Šateikių bažnyčia garsi tuo, kad 1907-01-01 joje įvyko Mikalojaus Konstantino Čiurlionio ir Sofijos Kymantaitės jungtuvės.

2022 m. renovuotas Šateikių ponų namas.

Grafų Broel-Pliaterių alaus bravoras Šateikių dvare apie 1930 m.

Šateikių dvaro parko želdynai apie XX a. 4-ąją dešimtmetį.

PLUNGĖS DVARO PARKO SCHEMA

- 1. Centriniai rūmai
- 2. Vakarinė oficina
- 3. Rytinė oficina
- 4. Žirgynas
- 5. Perkūno ąžuolas
- 6. Laikrodinė – oranžerija
- 7. Dvaro vartai ir sargo namelis
- 8. Rūmų fontanas
- 9. Skalbyklos namelis
- 10. Ūkiniai vartai ir fazanų augintojo namas
- 11. Paminklas M. K. Čiurlioniui
- 12. Advokato namas
- 13. Stogastulpis buv. muzikantinei
- 14. M. Oginskio žirgyno stadionas

